

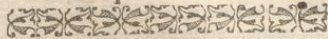
**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Volumen ...**

Triplex Statvs; Ecclesiasticvs, Religiosus, & Sæcularis

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1663**

Cap. 4. De Teste.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80707](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80707)

CAPVT III.

CAPVT IV.

De Accusatore.

De Teste.

31
Tria cau-
da in accu-
satione, ca-
lumnia, pra-
uaticatio,
& tergiver-
satio.

TRIA caneri oportet in accusa-
tione, vt iustitia seruetur. Primum est
calumnia, seu falsi criminis imposi-
tio, vel eius, quod sufficienter nequit, probari.
Et haec inducit restituendi obligationem, &
subeundi vel talionis poenam, vel aliam Iu-
dicis arbitrio. Secundum est, prauaticatio, vel
collusio cum reo, & simulata solum accusa-
tio. Quae in criminalibus si Reipublicae dam-
num sequatur, inducit restituendi obligatio-
nem. Tertium est, tergiversatio inchoata ac-
cusatōis absque iusta causa. Quia cum cap-
la v. gr. ob Principis imperium, vel Iudicis,
quod Reipublicae interfit talem personam
non puniri, aut infamari, vel quod in accu-
satione defectus sit substantialis commissus,
potest desistere, imò tenetur, si in causae pro-
gressu cognoscat, se errasse, vel si dubitare de
crimine incipiat, vel videat, se probare id non
posse. Fill. rr. 40. n. 205.

32
Quinam
accusare te-
neantur.

Si autem roges, quis alterum accusare te-
neatur, respondeo, primum raro teneri, tum
ex timoratorum praxi, tum quia alias tribu-
nalia plena essent cum magna Reipublicae
inquietudine accusationibus. At si quis à Re-
publica ob hoc recipiat stipendium, v. g. fisco-
lis, &c. tenetur ex iustitia, & consequenter ad
dammum, ex omissione accusationis secuta. Bon.
ad praec. 8. d. 10. q. 3. pun. 1. Si vero bonum pu-
blicum id exigat, v. g. si proditio imminet, vel
grauis vitae innocentis damnum aliter ne-
queat impediri, & crimen facile probari pos-
sit, tenetur etiam priuatus accusare, vel saltem
denunciare, idque ex caritate tantum, quae
restitutionem non importat. Bon. ibid. Fill. rr.
40. n. 205.

33
Quinam
accusare
prohibean-
tur.

Nonnulli sunt, qui accusare prohibentur.
Hi sunt excommunicati, proditores, infames,
idque in criminis poenam. Filij, serti, idque
ob parentum, vel dominorum reuerentiam.
Clerici in causa sanguinis, idque ob indecen-
tiam statim obuenturam. Lel. l. 2. cap. 3. dub. 5.
Bon. ad praec. 8. d. 10. q. 3. pun. 1.

34
Triplix in
casu quis
non potest,
etiam pre-
cepto Prae-
latis posito,
crimen al-
terius de-
nunciare.

Triplex in casu quis non tenetur, imò nec
debet, etiam posito superioris praecepto, alte-
rius crimen denunciare. Primus est, si delin-
quens sit emendatus, sine recidendi periculo:
ac parti laesae satisfactum. Quia sine causa
proximo infamia sequeretur. Secundus est, si
latus posito, crimen quis sub secreto naturali, tanquam
Aduocatus, vel consultor, &c. Nisi tamen is,
qui secretum commisit, innocentem, vel
Reipublicam dinexare conperiat, nec des-
sistere. Tertius est, si inde graue imminet
periculum honoris, vitae, rerum. Addiderim si
probare quis cogeretur, nec posset. Card. Lu-
go de iust. d. 14. n. 142. & d. 3. sect. 2.

Esob & Mend. Theol. Moral. Tom. VII.

SUPPONO, vt aliquis in cau-
sis criminalibus condemnatur, duos
testes requiri, ac sufficere. Leg. condemne-
re binumerus, ff. de testibus Cap. licet vniuer-
sis de testament. Quia vnus facile peruer-
tere potest, duo autem difficilior, raroque con-
formiter loquuntur. In rebus leuioribus so-
lent aliqui puniri testis vnius assertionem, vt
fructus in hortis surripientes, vel ligna in
Syluis ex folijs custodis testimonio plectun-
tur Bañes 2. 2. q. 70. n. 2. Bonac. de teste pu.
3. n. 3. & omnes.

35
Si aliquis
condemne-
tur, duo te-
stes requi-
runtur.

Omnes visu ratione pollentes possunt esse
testes, si iure prohibiti non sint. Iure autem se-
ptem personarum genera prohibentur. 1. ser-
uus manens in seruitute. Quia seruus ane-
xum habet dominationis timorem. Quoniam
liberi, C. de testib. 2. Mulier, quae quidem in
causis criminalibus repellitur iure Canonico
ob sexus fragilitatem: iure vero civili solum
in testamento repellitur. C. Mulierem. 3. q. 5.
Leg. Qui testam. ff. de testam. 3. Minor viginti
annis quanquam ipsius dictum sufficiens ex-
hibet indicium ad informationes gerendas,
non vero ad torquendum, vel condemnandum;
in causis vero civilibus pubes admittitur. Leg.
In testimonium. ff. de testib. 4. Inimicus eius,
contra quem testimonium dicitur, modo grauis
inimicitia praecesserit. Laym. l. 3. rr. 6. c. 4. n. 4.
Lel. l. 2. c. 3. n. 37. Sa v. Indicialis actus de
testib. n. 4. 5. Sanguine iuncti, vt ascendentes, &
descendentes accusatoris, & collaterales vsque
ad quartum gradum, licet admittantur consan-
guinei, & affines rei ad eius innocentiam pro-
bandam. 6. Repellitur domesticus accusatoris
in ipsius accusatoris causa. Fill. rr. 40. n. 242. 7.
Infames iuris, aut facti. Laym. l. 3. rr. 6. c. 4. n. 4.
8. Pauperes vnde homo vilis, & inops, quoties
suspectio est: vt pecunia corruptus, falsum depo-
nat, repellitur, leg. 3. ff. de testib. 9. Periuus, hic
enim facile iterum peccatus praesumitur. Item
socius criminis ordinari repellitur, quamuis
aliquando admittatur, vt in crimine haereticis,
laesae Maiestatis, falsificationis monete, malefi-
cij, furti famosi, Sodomiae, & in delictis, quae
sine socio patrari nequeant. L. 3. ff. de testib.
Porro quauis testis minus idoneus non probet
semiplene, facit tamen indicium, quod cum
aliis coniunctum ad torturam sufficit. Sayr.
in clau. l. 12. c. 2. 1. n. 2. Laym. l. 3. rr. 6. c. 2. Fill.
rr. 40. n. 234. Lel. l. 2. c. 30. n. 41.

36
Septem per-
sonarum
genera iure
prohibentur
testes fieri.

In criminalibus regulariter filius non potest
contra parentem testificari in quibuldam ta-
men, vt in crimine laesae Maiestatis humanae,
& diuinae potest, ac tenetur, quando alius non
est, qui id testificari valeat. Imò testes pri-
uilegiati de iure non tenentur ex vi monito-
rij crimen sui coniuncti, etiam si alij testes
non sint, reuelare. Vnde neque pater filium,
neque maritus uxorem, nec frater fratrem,
aut sororem, nec filius patrem, nec vxor
maritum detegere tenetur. Idem dixerim

37
Testes pri-
uilegiati non
tenentur ex
vi monito-
rij, sui con-
iuncti crimine
reuelare.

de sceleris ac generis, & de cognatis omnibus intra quartum gradum leg. *Parentes, Cod. de testib. Sayr. in Clau. l. 12. cap. 19. num. 2. 4. & 25.* Vt scilicet diffensiones vitentur, & odia inter cognatos, quorum iurgia tam noxia sunt Reipublicae. Syluest. v. *Familia*, Auila p. 2. c. 5. d. 5. dub. 2. P. Theophylus Raynaud. de Republica literaria celeberrimè meritis, nostrae decus in signis Societatis de monitor. p. 1. c. 3. q. 14. & 20. Diana p. 5. ar. 13. ref. 67.

³⁸ In causis criminalibus, vt aliquis condemnatur, requiruntur duo testes, ac sufficiunt, vt *ramur in* premisi; verum vt plane probare dicantur *testibus, vt* plane probare dicantur. Quia abique iuramento facilius est meniri. Secundò, vt sint contestes, id est, ambo testentur idem factum cum iisdem circumstantiis substantiis, consequenter conuenire debent in loco, tempore, & specie delicti. Vnde si testentur de diversis actibus diuerso tempore commissis, non dicuntur contestes, sed testes singulares, quorum depositio non facit, plenam criminis probationem, sed magnam praesumptionem, quae ad torturam sufficit, & aliquando ad poenam extraordinariam infligendam. Tertiò, vt dicant, se externo sensu percepisse, verb. grat. se vidisse furantem, vel audisse blasphemantem. Quartò, vt sint omni exceptione maiores, id est, contra quos nil possit iure apponi, cur non sint admittendi, & eis fides adhibenda. *Cap. si testes 4. q. 3. l. solam. C. de testib.*

³⁹ Si quando testes actoris, & rei discordes sunt in pertinentibus ad substantiam facti pro reo est indicandum. Quia ubi iura sunt aequalia potior est ratio possidentis: reus autem est in possessione vitae, famae, ac bonorum. Quando vero discordes sunt in pertinentibus ad facti accidentia, quae non attingunt substantiam, talis discordia testimonio non prauidet. Si autem testes eiusdem partis, vt rei, vel actoris inter se discordes existant, tunc prudentia Iudicis opus est, ad dignoscendum, cuiusnam potius fauere debeat: vt ex numero testimonii, ex dignitate, ex fauorabilitate cause. D. Thom. 2. 2. quæst. 70. ar. 2. ad 2. Fillucius tract. 40. num. 248. Sayr. in Clau. l. 12. c. 2. n. 13. & 14.

⁴⁰ Legitimè interrogatus à Iudice testis, tenetur veritatem manifestare in his casibus. Primò, si Auctor infamia delicti laboret. Secundò, si quando non labore infamia, tamen imminet communitati damnum, nec potest nisi per Iudicem aueri. Tertiò, si damnum imminet alicui primario, nec possit aliter impediri. Quartò, si de auctore delicti est semiplenè probatum. Quintò, si procedatur via accusationis, & delictum plenè probari valeat. D. Thom. 2. 2. quæst. 70. ar. 1. Sayr. in Clau. l. 12. cap. 20. numero 29. Layman. l. 3. tractat. 6. cap. 4. numero 8. Reginald. libro 24. numero 46.

⁴¹ In multis verò casibus non tenetur veritate fateri. Primò, si ex confessione Sacramentali norit, imò nulla ratione tunc potest. Secundò, si sub secreti naturalis sigillo patefactum ei est crimine, vt Confessor, Adiutor, Advocatus, Medicus, & similes, assolent à delinquentibus adiri. Excipio, nisi testificatio necessaria esset ad aliquod dam-

num publicum, vel priuatum auerendum. Tertiò, si auctor non laborat infamia, nec timetur damnum in futurum. Quartò, quando via accusationis proceditur, & delictum non valeat plenè probari. Quintò, si ex testificatione imminet aliquod malum ipsi testi, vel eius consanguineis. Sextò, quando quis accipit rem cauta iustæ compensationis. Septimò, si sciuit à personis non admodum fide dignis, imò quod solum audiuisset, potest testificari, se nescire, quando scilicet delictum consistit in facto, non in voce. Moneo, in casibus, in quibus non teneris iniuratus reuelare, nec etiam iuratum teneri, modo iuramentum tuum conuenienti modo intellexeris. Nauar. sum. 6. 2. 5. n. 12. 46. & 50. Lol. l. 2. c. 30. dub. 6. n. 45. Reg. l. 24. n. 47. & 48. Fil. ar. 40. n. 230. Dian. p. 2. ar. 1. ref. 63. & ar. 5. ref. 100. & 101.

⁴² Quando proximus ob testis defectum passurus esset in civilibus iniuste graue aliquod malum, tenetur qui testificari potest pro eo, se offerre ad testimonium offerre. Quia tunc charitas obligat ad iuccurandum innocenti: modo speret, se probaturum suo testimonio, & ipsi ob id graue damnum non imminet. In criminalibus verò, si testis monum alicuius necessarium sit ad liberandum reum à morte iniusta, vel graui malo, tenetur testis non vocatus se offerre. Quia tunc reus est in extrema vel graui necessitate: Ad condemnandum vero, non tenetur, nisi quando delictum esset contra bonum commune, vt in læse Maiestatis diuinæ vel humanæ crimine. Fill. ar. 4. n. 250. D. Thom. 2. 2. q. 70. ar. 1. Sayr. in Clau. l. 12. c. 20. num. 20.

⁴³ Qui falsum testificatur, quando Iudex iuridicè non procedit, peccat solum venialiter, modo absit iuramentum. Quando vero procedit iuridicè, etiam si ex odio, & malo animo id agat, etiam scilicet iuramento: falsum testari est ex genere suo peccatum mortale. Quia testis tunc tenetur dicere veritatē ex iustitia, & iniuria Iudici, ac Republice facit, veritatē non testificando. Attamen ex paruitate materiae citra iuramentum solummodo veniale erit. D. Tho. 2. 2. q. 70. ar. 4. Sylu. v. Testis. q. 8. Sayr. in Clau. l. 12. c. 19. n. 4.

⁴⁴ Denique testis qui falsum testimonium dixit ex ignorantia, vel inaduertentia non datur De restitutione, vel oblutione saltem non mortificatione cuius costringit, aliquem damnari, ad restitutionem non tenetur, quia neque ratione rei acceptæ, neque ratione iniustæ damnificationis: non enim peccauit lethaliter, (vt suppono.) At qui probabile est, illum non teneri ad restitutionem, qui in damno inferendo lethaliter nō deliquit. Caiet. 2. 2. q. 70. ar. 4. Nau. c. 2. 5. n. 40. Nau. de rest. l. 2. c. 3. n. 254. Si autem scienter, vel ex crassa ignorantia falsum testimonium dixit, ratione cuius alter iniuste damnum acceperit, tenetur ad restitutionem damni, & retractionem etiam cum vitæ periculo, si simile damnum reo timeatur, & retractatio profutura putetur. Quia per iniuriam est causa efficax damni totius, ideoque in solidum testebitur. In aequali autem damno habenda est potior ratio innocentis. Sayr. in Clau. l. 12. c. 19. n. 9. Reginald. l. 24. n. 45. & alij.